

DE NIEJE TIED

BLAD IN 'T PLAT

5

April 1996
161-200

Natasja Engelbertink

Herman Finkers

Everhard Jans

Gerrit Klaassen

Frank Löwik

Anne van der Meiden

Han Pape

Bennie Sieverink

Monique Sleiderink

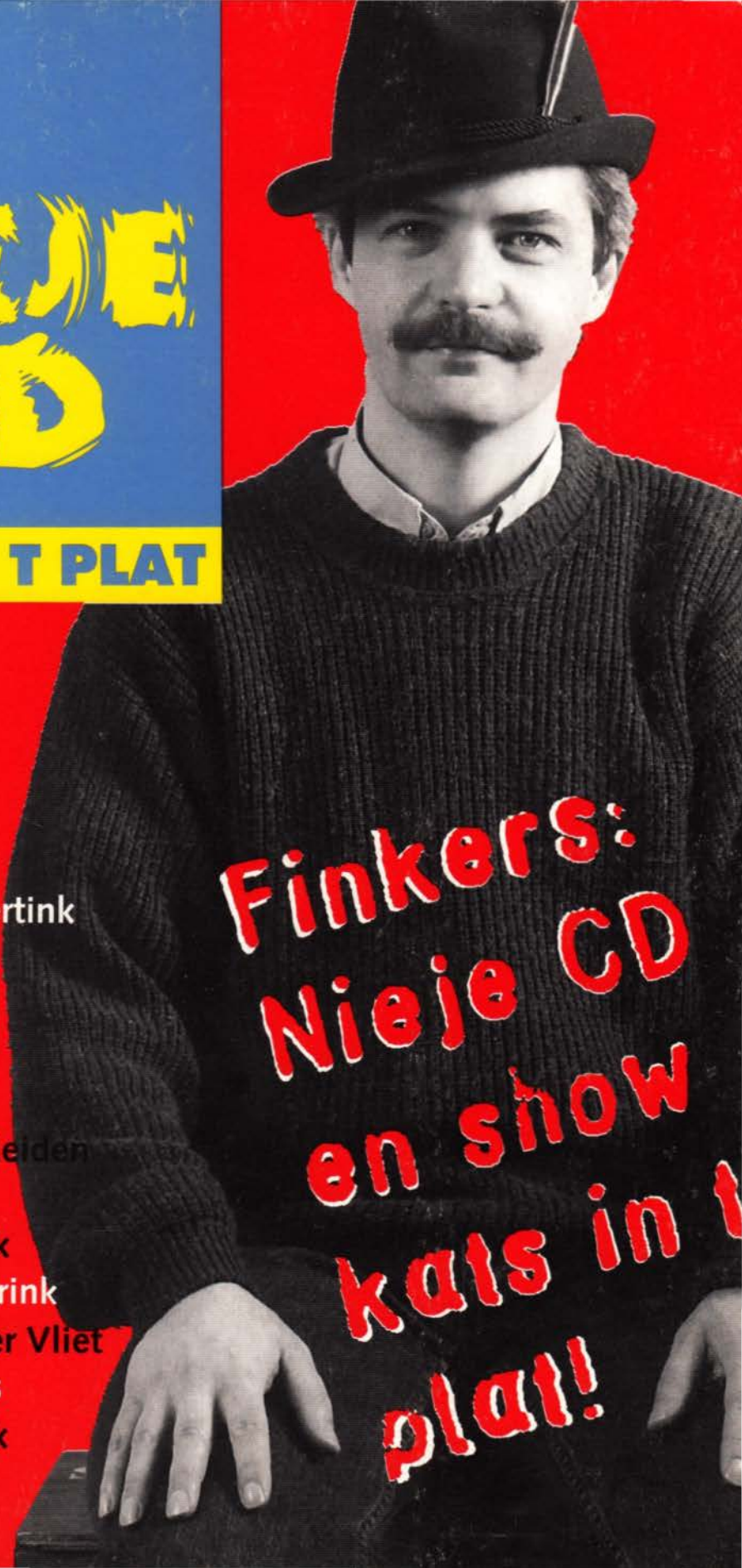
Goaitsen van der Vliet

Joke Wanschers

Willem Wilmink

Bert Wolbert

Finkers:
Nije CD
en show
kats in 't
plat!

DE NIEJE TIED

Blad in t plat

Nummer 5, april 1996, veertig ziedn, weenkelpries *f* 9,—

Redaktie

Gerrit Klaassen, Frank Löwik, Goaitsen van der Vliet
Meugelike biejdreagn (t leefst in WP 5.1) noar n oetgeaver.

Oetgeaver

De Oare útjouwerij (De Aandere oetgeaverieje)
t Sander 36, 7522 AM Eanske, 053-4359229/4358890
E-mail bits&books@a1.nl, Internet <http://www.a1.nl/bb/index.htm>

Abonnemeantn

Ieder nummer kömp eerst as t zoo wied is. As vastn leazer betaal iej tweentig ceant de bladziende (in t boetnlaand een geuldn t nummer meer) en op zien meent 25 geuldn van te veurtn op giro 4611391 van n oetgeaver, met opgoav van t eerste nummer da’j in de busse weelt. A’j schriftelik opzegt, of as wiej t der biejd daal smiet, kri’j wierum wat der nog steet van t betaalde veurschot.

Ok de nummers 1, 2, 3 en 4 bint nog te kriegn veur n zölfdn pries.

Beeldmeark en veurkaft

Gerhard van Dragt bNO (foto Rob Lucas)

Tekstverzörging en zetweark

Bits & Books, Eanske

Drukweark

Febodruk, Eanske

Sponsor

De auteurshonoraria veur de metwearkers an dit nummer wördn betaald deur OOSTNEDERLAND Zorgverzekeraar in Eanske.

INHOALD

- Goaitsen van der Vliet, *De besvaar vertealt* 162
 Frank Löwik, *Van de leu mö'w t hebn* 163
Redaktioneel niejs 164
 Gerrit Klaassen, *Verschoeving van perspektief* 165
 Anne van der Meiden, *Dialekt - nen last of nen lust?* 167
 Natasja Engelbertink, *Dialekt en school in Tweante* 171
 Willem Wilmink, *Tjapa* 173
 Everhard Jans, *Deurdoondern met Koppern Koo* 174
 Frank Löwik, *Nen stamhoalder* 177
 Herman Finkers/Joke Wanschers, *Tehope stoa'w stark* 180
 Bennie Sieverink, *Gedichtkes* 182
 KORT EKEURD:
 - Gerrit Klaassen oaver *Bram Beer is oet de tied* 183
 - Frank Löwik oaver *Andeanksteen veur Cato Elderink* 184
 Gerrit Klaassen/Goaitsen vd Vliet, *Herman Finkers n spatöaderke aans* 185
 Frank Löwik, *An de Vechte* 189
 Gerrit Klaassen, *Theussink vertealt* 191
 Bert Wolbert, *Op t rabat* 193
 LEE, POTLEU & STUMPKES:
 - Han Pape, *Kaantliene* 196
 - Frank Löwik, *Eng?* 197
 - Monique Sleiderink, *Meert dialektmoand* 197
 - Bennie Sieverink, *Plat - middel of doel* 198
 - Bennie Sieverink, *Zoo good as nich gebroekt* 199
 IN EN OAVER T PLAT 200

Oetsproak

Natasja Engelbertink, Bert Wolbert (Rossum)

ie ≈ iej

De besvaar vertealt

Dit gedich was in de catagorie 'poëzie van ervaren schrijvers' good veur n prieske in n Oaveriesselsn dialektwedstried van vergangn joar. Der zol n provinciaal beukske van komn, mer dat löt (net as mangs DE NIEJE TIED) dōanig op zich wochtn. Doarvandan krie'j hier n klean veurpreufke. t Wör eerder pubelseerd in De Roskam van den 8n meert 1996.

Och mien jungske, joa,
dee breuierige zundage
biej oons op t doarp!

Morns ne kearkvol volk:
doar de meakes, doar de jongs,
haandn evoaldn en blootn sabel
veur n anslag kloar. Lefebrieje was t
hoo at t örgel spöln.

's Noamiddags in dreuge graavns en boskazie
kleunk t muziek van ritsn en kneupe
op de zach hechnde weend.

Dat was t geluk:
met etnstied op t hoes an
met de boks vol blaar
en t gat vol mugnbetn.

Van de leu mö'w t hebn

'De eerste oogst is binnen!' jubeln Adriaan Buter in de Twentsche Courant van den 28n oktober met rech. De anleidinge was doar dan ok noar. Staatssecreteris Kohnstamm mos t de sproakgeleerdn noageavn: t Neersassies is gin dialekt van t Nederlands.

'Eerder het tegendeel', brach Buter triomfaal oet. Zoo is t ok. Doarvandan dat noe ok de sproake van oonze kontreie an emeald wördt um te loatn opnemn in t *Europees Handvest voor Minderheidstalen in Europa*.

Um den tied dat dit niejs de weerld in kwam kreeg de redaktie van DNT n artikel in de busse van Natasja Engelbertink. Juust joa, ne dochter van Hennie Engelbertink, den in 1975 tehope met aandere veurankeerls van de Tweantse sproake den Kreenk vuur de Twentse Sproak oprichtn. As striedorganisatie. Zeet, dat is noe de opbreangst van ziene konsekweante hoalding veur t plat. Hee heul aandern veur de wichter ok in t plat op te breangn en bleef doarbiej zölvn nich van wiedn stoan kiekn. In dee zin is ok zon artikel te beschouwn as 'eerste oogst'.

Tegelik is t ok n mooi bescheed op *Keerlsproat* van Bennie Sieverink in LEU, POTLEU & STUMPKES, woarin hee klaagn zoo weinig vrouwleu schreevn in t plat. Wat dat angeet hef dit nummer van DNT nog meer in. Least dat geestige duët van Herman Finkers en Joke Wanschers mer s, of den column van Monique Sleiderink.

Mer met keerlsproat op zich is ok niks mis. Vergangn joar hef der nen Oaveriesseln schriefwedstried ewes. Proza en poëzie in t plat was evroagd. Der wadn dree prieswinners in de catagorie 'ervaren' schrievers dee't ere biejdreagn ok regelmoatig doot in DNT. Den eerstn pries bieje t proza göng noar Gerrit Kraa, en bieje de poëzie was den tweedn pries veur Theo Vosselbeld. Doar goa wiej wa luk greuts op. Oonzn Frees-tukkersn doezndpoot Goaitsen van der Vliet stön ok wier met n nös veuran, t gat in de botter. Biejkömsstig dat zienn deardn (anmodigings-)pries bieje de poëzie was oet egeavn deur n Kreenk. 'Bien étonné de se trouver ensemble?' heurn ik der ene zegn? Bo, foi toch. t Is bloos zoo dat den KTS-veurstaand kwaliteit wet te estimeern. Mangs dan kö'j van wille wa van n stool valn.

Joa wisse t is n mooi ding dee anerkenning van oonze sproake in n officieel *Handvest*. Kortns sprök der nen professor in t Frees en in t plat in de Eerste Kamer um in t spier te komn veur de 'minderheidstalen'. Wat weend in

de rugge is nooit vort. Da's woar. Mer dee heuiwaag möt wiej toch ech zölvn in veurn. Der is noe meer te doon as veurhen.

'Van de leu mö'w t hebn!' is t motto van Roetgerink in Eanter. Ik deank dat, met of zonder oaverheidssteun, dat zekers ok veur t plat gealdt.

Redaktioneel niejs

Dit nummer van DE NIEJE TIED har vanzölf n paar moand eerder t lecht mötn zeen. Dat har ok wisse wa könd as n oetgeaver/heufdredakteur t leste halfjoar nich zoo gloepns drok har west met aandere zaakn, zooas t verbouwn en inrichtn van zien nije kantoor an t Sander in Eanske, t oetgeavn van nije beuk, t pubelseern op Internet en umdewiel ok nog t op daghuur goan bij nen grootn multinational. DNT is en blif joa lefebrieje en doarvan kö'j n kin nich an t daansn hoaldn.

Dat was trouwns ok de reedn at der gin biejzönder platmuzieknummer hef west en t an eköndigde Gigengack-nummer nog aait in de penne zit. Wiej hopt at t doarmet toch nog s wat wördt en a'w de tied der too könt doon um DNT nummer 6 en 7 dit joar nog te loatn verschienn.

Te beginn met dit nummer van DNT is de schriefwieze van n naam van de rubriek achterin luk an epast. Noeverdan is t LEU, POTLEU & STUMPKES, met ne *u* dus, net as biej de vervogingn *jong - jungskes* en *bot - butkes*. De *ö* ontsteet biej kleenkerverandering alleen in weurde met dee aandere o-klaank, zooas *hok - hökskes* en *dop - döpkjes*.

Ok de schriefwieze van lange eandkleenkers *-aa*, *-oo* is an epast in dee gevaln at t veurnaamste akseant der nich op vaalt. Dus t is nich meer *prozaa*, *honorariaa*, *fotoo* en *radioo*, mer gewoon *proza*, *honoraria*, *foto* en *radio* (meervoald *radio's*). Aleens blif veureerst de schriefwieze van weurde as *schaa*, *koo*, *too*, *zoo*, *kadoo*, *buroo* en *kafee*, ok in saamnstellign.

Oonder n neumer *DE NIEJE TIED Weerldwied* stoat wiej nog aaltied op t Internet (met stukke oet alle nummers), mer verdan hen biej Bits & Books in Eanske. t Nije URL-adres is <http://www.a1.nl/bb/index.htm>. Doarachter kö'j nog völ meer veendn oaver beuke, oetgeavers, regionale zaakn en sproakn. Ok oonzn *Schriefwiezer* kö'j doar bekiekn.

Op bits&books@a1.nl bint wiej met n e-mailtjen te bereikn.

Verschoeving van perspektief

Hoo zit dat met dee dialektmoand bij V&D in Eanske? Is de formule tusken t waarnhoes, n Kreenk vuur de de Twentse Sproak, de Historische Sociëteit Enschede-Lonneker en t Overijssels Landschap zoo heanig an oetwearkt? t Heukske doar op de tweede verdeeping teunn - wat dialektoetgaavn angöng - nich völ niejs. n *Themanummer* van de Sociëteit oaver *Cato Elderink*, vuur n hil deel in t Hollaands, èn Leo Faes zien *Bram Beer is oet de tied*¹ (V&D-Eanske maakn disse oetgaaf 'mede mogelijk'). Wieders ginne nije oetgaavn in of oaver t Tweantse plat.

n Schroaler program in vergeliëking met vuurgoande joarn, los van de meuite dee der vuur is doan. En da's jammer. Twee joar lieedn is der in Tweante nen goodn anzet doan um de dialektmoand in Eanske van de groond te kriëgn, mer jammer genog is dat initiatief nich genog oetbouwd. Der wördt te völ duurborduurd op t eerste joar. Vuur t dearde joar n zölfdn sprekkerd bij t losdoon - doarmet wi'k niks ofdoon an Van der Meiden -, wis dat nich op bloodaarmood?

Dit joar was t thema *Dialekt - een last of een lust?* Keender oet groep 8 van de Marnixschool en de Godfried Bomansschool in Eanske harn doarover n paar stukskes schreavn, waarin zee eensludend bint oaver t behoald van t plat. t Is vuur eer nen lust. Of harn ze t der net in de klas oaver had? Eén keend kwam met n paar mooie vuurbeeldn in t plat.

De sekte Nederlands en studeantn van de Hogeschool Edith Stein oet Hengel höaldn ne enquête. Of ezeen van n hoogn respoons har de vroagnliëst luk te wenig deepgaank en nuance. Hoppelik beedt t initiatief van de PABO nen anzet töt n deepgoander oonderzoek vuur de komnde tied. Dat zal wis de meuite weerd wean. Natasja Engelbertink hef vergangn joar vanoet dit instituut doartoo a nen schiern anzet doan². De biejdreage van de studeantn was met de prissentatie van de risseltoatn van de vroagnliëst zonder twiefel enthoesiast. Benaamd den 20-joarign studeant Jan Riesewijk oet Losser löat op ne overtuugnde wieze van zich heurn, schoonwal t plat wa wier patroonbevestignd en karikaturaal broekt wördn: t boernvrommes an n aarm en heezölf met kipse, kiel en kloomp.

Lest eneumdn maakn den zoaterdagnoamirrag (den 16n meert) ok deel oet

¹ Hieroaver meer in *Kort ekeurd* (183)

² Hieroaver meer in *Dialekt en school in Twente* (171)

van n forum oaver t plat. Maaïke Vervoort, Herman Robers, Jan van de Velde (= Ben Frey) en Jan Oostindië warn ok an escheuvn. n Lestn Jan spöln n duvel van n affekoat. Met gesprekleidster Thea Kroese gebuurn dat spelleke nèt iets te duurzichtig. In oonvervalst plat löat Oostindië wetn dat hee van ziene modersproake allenig mer last hef had. Dat vundn hee en Kroese 'bes wal zielig'. Doarmet vuurzag hee vuur zichzölvn dat e V&D nich zonder schramn en bultn oet zol komn. Der waarn hoogoot 30 leu dee zich dat anheurn met n gezicht van: 'A') har loopt zö'w net doon o'w oe nich zeet.'

Dan harn ze better René Hesselink of Jos Schnitzeler könn neugn. n Lestn wus op zundag 3 meert zoowat alle platproaters wier s op n biester te kriegn doo hee in De Meridiaan in Almelo dörvn oet te sprekn dat ze better nen 'cursus stervensbegeleiding' könt geavn in plaats van ne lesriege Tweants. Hesselink was dat n paar joar leedn a lukt met n in ezeundn stuk teagn t plat in de *Volkskrant* van n 16n januari 1993.¹

Nee, dan lik t der op dat Almelo der dit joar met al eer aktiviteitn meer van hef maakt as Eanske. In leaskafee De Meridiaan van de nije bieb wördn - ok hier in saamnwearking met n Kreenk - aktiviteitn an n dag legd duur de Weezebeekkring en de Stichting Literaire Activiteiten Almelo. Een en aander kreag roem aandacht van t nije wekblad *De Roskam* (den 1n en den 8n meert, en den 5n april). t Hef der völ van vort dat de stie, van woaroet initiatievn in gaank wördt zet dee de (Tweantse) dialektmoand angoat - t 'epicentrum' -, vanoet Eanske opschöf noar de kaant van Almelo. Beniejd of disse verschoeving nije bereuring met zich metbrech.

¹ Hieroaver kö') leazn in t beukske *Weg met het dialect / Stront wie hef oe drett'n*, H&H, Utrecht 1993.

Dialekt - nen last of nen lust?

Oetsprökn bie t begin van de dialektmoand op den 3n meert 1996 in de Openbare Bibliotheek van Almelo

Dat is de vroag dee mij veurlegd is. Miene eerste reaktie is: mo'j noagoan, hoo kan dialekt now nen *last* wean veur de leu dee t geern sprekt en least en t ok nog n luk biejhöaldt. Hoo komt n meanske der bie j van nen last te sprekn? Ik kan mij veursteln dat der wat leu bedooft da'j met dat dialekt nich zoo wied meer komt in de weerd. Vrower hebt völ leu dat zoo beleafd en doarum probeern de oaldn in t hoes de keender Hollaands te leern, anders zoln ze hier meer teumig achterblievn in de beslotnheid van dit laand. Wiej mosn ja mondiale burgers wordn en wat doo'j dan met ne sproake dee meer in zon klean heukske van de weerd sprokn wordt deur ne koppel eagnwieze Tukkers. Weast der op verdacht: zoo proat der nog wal wat leu.

Meer dee meneer van deankn is toch wat an t veurbie jgoan. Wiej deankt nich zoo strabaant meer in *of/of*, meer gelokkig kan *en/en* ok! Wiej bint n luk paradoxaal an t wordn. t Is woar: wiej bint meer mondiale burgers as de besvaar en de besmoor. Dat is wisse.

En dan bedool wiej dat wiej meer zeet en heurt van de weerd, meer reist en meer benul hebt van wat der gängs is. Is dat zoo? Dat kleenkt wal good, meer wordt wiej wal van dee weerldburgers?

t Lik ja eer andersum: wiej leaft in oonze klean weerd van gezin en doarp en stad, in n kreenk van familie en vröndn en doar gebeurt t ok. Joawal, wiej reist makkelik noar alle kaantn van de weerd, meer recht reizn is dat nich. t Is meer 'vleesvervoer'. Wel kan der now met recht zegn dat e reist? Aandere leu in andere cultuurn temeute komn as meanske? Ik wol ow wiezer hebn. Wiej bint ja pas tevrea as wiej in Spanje patat en metwors kriegn könt en wat is ne reis noar Italië as der gin zoerkool is? En as den patatboer en den zoerkoolkeerl ok nog plat kuiert, he'w nog nooit zonne mooie vakaansie had.

Der wordt mij te gemakkelik proat oaver dee mondiaaliteit. t Is woar dat de weerd kleaner wordt, dat wiej t woonder beleaft dat wiej in weanige minuutn aalns heurn könt wat der gebeurt in de weerd. Meer heurn hef in t Tweants twee beteeknisn: anheurn, t geluud opvangn, meer ok: lustern, gehoorzaamn.

Wiej heurt wal völ, meer heur wiej ok? Döt t oons wat?

De weerld reup in 1940: iej mot Duuts leern. Engels is nich van betaansie en wiej begunn in de eerste klas met Duuts en in de tweede met Engels. Now is t almoal Engels wat ze roopt, meer wat mo'j der met in Europa, woar 20 miljoen leu meer Duuts proat as Engels?

Wie proat oaver oetzeandn, sprekn, taal, meer iej heurt weanig oaver heurn, verstoan, begriepn en haandeln noar wat iej heurt.

Wiej hebt ne proatcultuur, ginne dialoogcultuur. Wiej bint deep oonder n indrok van wat wiej maakn könt an apparaatn um boschopn oet te stuern, meer gin meanske schient zich naar te maakn oaver wat leu almoal opnemn könt.

Ik geleuf wal dat ze oons den last van t dialekt tootertied en mangns nog anproat en gelokkig bint der ok nog vernömstige leu in Brussel dee t good bekekn hebt: de leu loat zich de modersproake nich ofnemn en dat doot ze nich. Ze hebt der recht op, want t is eer eagn. Doarum mot dee modersproake bewaard blievn en aktiveerd wordn.

Gin deankn an, dat wiej t geveul mot hebn dat t oons gund wordt en dat wiej now niks meer te zeurn hebt.

t Hef trouwns niks met gunn te maakn, t hef met geboorterecht te maakn. De dinge bint aait scheeftrökn west en now komt ze op de stea en stoat ze op de riego. Zoo zee ik dat. t Dialekt volweerdig noast de sproake van oons laand, t Nederlands. Twee mooie sproakn, wat n riekdom en met t Frees derbiej he'w der now dree in oons kleane laand. Wat wiej nich deankn, veuln en oetdrokn könt in de ene sproake, dat kö'w wal in de twee aandern. Wiej hebt ginn last, meer wiej hebt n luxe-probleem.

Nee, wiej hebt der ginn last van dat wiej ok nog ne aandere sproake leerd hebt. Heb wiej doardeer nen achterstaand kreagn bie t leern van t Nederlands? Ik wet dat zoo net nog nich. Persoonlik heb ik dat nooit zoo veuld. Wiej warn as jongs en wichter van dee tied völ te bleu um der veur oet te komn, meer dat beteeknt nich dat wiej t Hollaands slechter leerd hebt.

Leu dee twee sproakn good keant, dat bint de domstn nich en ik blief der bie: dee't good Tweants leerd hebt of Frees en good Hollaands op de school, dee sprekt t Hollaands joa zoo good as dee't eentalig opbracht bint. Dat proat iej mij nich oet n kop. Dee hebt gewoon meer tied spandeerd an de taal en de hersns bint meer traint in t wisselnd gebroek van twee sproakn.

Op n eerstn meert heurn ik n programma op de radio oet n bejoardnhoes in Australië. Doar hebt ze noagoan hoo good dee Hollaanders, emigreerd in de viefziger joarn, eer Engels nog keant. Ze mosn zoowat almoal toegeavn

dat ze t an t verleern warn. Ze veuln wierum op de oalde modersproake. Iej konn ne oalde vrouw heurn, dee vlot Engels sprökn had, meer der gin woord meer van wus. Aalns kwiet. Zee sprök wier onvervalst Rotterdams. Ik wet zeker, dat as wiej oalder wordt, dat wiej t Tweants oonder mekaar as modersproake meer gebroekn goat, as t Hollaands. Doarum alleen al mo'j t Tweants good biejhaldn, dan he'j der voort nen lust van.

Is t ok woar, en dat heur iej mangns, dat keender van immigraantn, as ze eerst good Arabies of Turks leert, dat ze dan makkeliker Hollaands leert? Ik kan miej dat zoo nich veursteln. Iej könt hoogoet zegn dat keender dee makkelik leert, ruimte genug hebt um good ere modersproake te leern en ere gasttaal, t Hollaands. Dat is nich niej. Dat spölt al zoo lang in België en bie de immigraantn in Amerika en Canada.

Ik kan miej ok good veursteln, dat as iej hier mot leern en leavn en schrievn en deankn in de gasttaal, dat t leern van dee taal veur aalns geet. Dat slöt ok op keender dee in t hoes allenig meer Tweants heurt. Dee mot wal good Hollaands leern, wilt ze verdan in t leavn. De meestn blijft ja nich op ne eenleustige boernstea woarearns achter Noord-Deuringn zitn.

Nog n moal dat probleem: as ze in t hoes allenig meer de modersproake sprekt, hebt dee keender dan nen achterstaand bie t Hollaands leern? Dat mo'j noagoan könn an de haand van de ciefers van eandexaamns Nederlands van de middelbare schooln. Ik heb dat nog nooit heurd en ik mot dat nog zeen. Eerlik, ik gelef der niks van, en de völle scripties en wearkstukke dee ik zeen heb van mien leavn, van studeantn oet alle deeln van t laand, heb t miej nog nooit beweazn.

En doarbiej: oaver wat veur Hollaands he'j t dan? Woar sprekt ze dan in hoes zuver Hollaands, net as op school? Doar wol ik dan ok wal s ne kaart van zeen. Ik wonn veertien joar in de Alblasserwaard en doar heurn ik van de oonderwiesers dat t eer völ meute kostn de sproak van dee keender te corrigeern. En hoo geet dat in Rotterdam en Amsterdam? A'j de leu heurt kuiern in de Tweede Kamer, dan deank ik wal s: doar hebt de oonderwiesers ok vergevns met gängs ewest.

Loa'w der nich meulik oaver doon: de riekdom van twee taaln is nen lust! Iej könt der met communicateern op meer as een nivoo. *Dialekt is ne sproake veur de dialoog.*

Wiej wördn der vrower aait op verdacht maakt da'j dat Hollaands good *sprekn* mosn, meer der wördn weanig zegd oaver t *heurn*. Dat is oonze vrömde cultuur! Nog n joar of tien en wiej hebt de inhoald van 15000 beuke in ene seconde in de studeerkamer, zeg Philips. t Is daanknsweerd, meer

wel kan dat leazn in een meansknleavn? Loa'w t dialekt toch good bewaarn, en deur t meer te gebroekn leer iej, hoo verschilnd t Hollaands is van t 'Tweants as t um begriepn, verstoan, heurn en annemn geet. t Hollaands is ne 'veurwearpelike' sproak, zoo heb ik dat aait veuld. Objectief kö'j de dinge der mooi met zegn, meer t dialekt hef dee extra dimensie van verstoan zoonder völ weurde.

Is dialekt dan ginn last? Feilik bint der twee lastn:

1. n Last van t bewaarn, in staand hoaldn, t reageln van schriefwieze en syntaxis.

2. n Last van t verniejn van t gebroek. Heandig an goa wiej begriepn dat t gebroek van de streektaal wat te beduudn hef, prakties, in t gewone leavn. As ik leas dat der cursusn geavn wordt an verpleegsters um 'Tweants te leern zoodat ze de patiëntn better begriepn könt, dan is doar sproake van verniejing.

Dat zol wat meer gebeurn motn: managers dee hier goat wearkn zoln der good an doon de sproake zoodoanig an te leern, dat ze de leu in t bedrief begriepn. En heandig an wordt t ok tied dat de modersproake normaal is in weenkels, as de communicatie met de klantns doardeur better verlöp.

t Is dudelik dat gineen instituut dat almoal allenig ankan. Doar he'w t oonderwies bij neudig, tot en met de universiteit, wiej hebt de keunstweerd neudig, de schilders en de muzikaantn, wiej hebt de dichters en de schrievers neudig. Um dat bij mekaar te brengn mot der coördineerd wordn en wördt dat dan ginn grootn last veur Akademie en Kreenk?

Wiej hebt A zegd, wiej mot ok B zegn, meer doar he'j hoast n ginneralistiese logopediste veur neudig...

Dialekt en school in Tweante

In t kader van t ofstudeern an de Hogeschool Edith Stein heb ik oonderzoek doan noar t dialekt op schooln in Tweante. De heern H. Beerlage, J. Sonder, H. Paus (scriptiebegeleider) en mien vaar H. Engelbertink hebt mij hölpn duur völ informatie te doon. k Heb t oonderzoek holdn in Oldnzel op De Wendakker (basisschool), t Twents Carmellyceum (MAVO/HAVO/VWO) en De Bolster (voortgezet speciaal oonderwies) umdat ik op dizze schooln stage löap.

Inspireerd duur mien' eagn tweetaligheid (Nederlaands en Tweants) en duurdat ik vaak negatieve klaankn heur ovver dialekt, kwam ik der an too um n oonderzoek te holdn noar de rol van t dialekt, in dit geval t Tweants. Ik trappeer der mij wa s op da'k n Tweants woord (tweantisme) gebroek in miene Nederlaandse sproak. Doarovver wördt noga verschilnd oordeeld. Ok bestoat der völ verschilnde meningen ovver dialektgebroek.

Zoo kwam ik tot de volgnde *probleemstelling*: Wat is de holding tegnovver t dialektgebroek van leerlingn en leerkrachtn van groep 8 van ne katholieke basisschool (De Wendakker), van ne eerste klas van t voortgezet oonderwies MAVO/HAVO/VWO (Carmellyceum) en van groep 2 van ne VSO-MLK-school (De Bolster), en in wat vönne moate en situaties komt der tweantismen vuur in t sproakgebroek van leerlingn van groep 8 van De Wendakker?

Biej dit oonderzoek heb ik verschilnde *methoodn en techniekn* gebroekt. De holding van leerlingn en leerkrachtn he'k oonderzocht duur eer ne enquête te loatn invuln. De vroag noar t vuurkomn van tweantismen probeern ik op te losn duur n keend te observeern en duur de keender van groep 8 ne oefening met tweantismen te loatn maakn.

Duur *literatuuroonderzoek* (van oonder aandern de schoolwearkplann van de drie schooln) en duur n *vroagggesprök* met de heern Beerlage en Sonder kwam ik an theoretiese informatie vuur mien oonderzoek. Doaroet kwam noar vuurtn dat der mer weinig ovver dialekt in de schoolwearkplann steet. Dit zol, noar mien idee, better mötn.

Oet de *enquêtes vuur leerkrachtn* kwam oet dat jammergenog nich alman t har invuld. Wieder bleak dat ze op De Bolster t meest Tweants sprekt met de leerlingn, mer ze veendt nich dat der völ andacht an t Tweants möt

wördn besteed. Op De Wendakker is t net aansum. Hier wördt nich völ Tweants proat, oonderwiel ze veendt dat dit wa möt. Elke school reageert wa, as nen leerling n Tweants woord gebroekt, oonderwiel e Nederlands sprek. Opvalnd was ok dat ze op elke school veendt dat t Tweants beholdn möt blienv, mer dit wördt zoawat nich stimuleerd. Der is ok gen verlet an lesmateriaal in t Tweants.

De völle vroagn maakn wa dudelik dat de meningn noga verdeeld warn. Oet de oefening met de tweantismen kö’j ofleidn dat de meeste leerkrachtn good duur hadn of der wa of gen tweantismen in nen zin stunn. ‘Ik heb de band lek’ bleak nen lastign te wezn.

Ne belangrieke conclusie oet de *enquêtes vuur leerlingn* was dat der völ vuuroordeeln bint tegnovver t Tweants. Ze deankt doarbiej vaak an t platte-land, an boern en boerderiejn. Wieder blik heel dudelik dat de meeste keender ne too mer holding hebt tegnovver dialektgebroek. t Maakt eer nich völ oet. Ze proat t leefst Nederlands en veendt dit ok meuier. Mer ze zint wa positief ovver t gebroek van t Tweants op school. Ze veendt dit mooi en grappig.

Oet t *observeern van tweantismen* bleak dat tweantismen nich gauw tegn de leerkrachtn wördt broekt, mer meer oonder de leerlingn zölf. Meestal gungn de tweantismen ovver de leerstof en was der sproake van n eankel woord. Vaak wördn de tweantismen op eagn initiatief gebroekt. Heel dudelik kwam noar vuurtn dat de ‘n’ of de ‘r’ an t eand van n woord slecht wör oetsprökn. Ok wör heel vaak ‘doon’ of ‘doen’ gebroekt.

Oet mien oonderzoek kö’j de *algemene conclusie* trekn dat leerkrachtn en leerlingn wa positief stoat tegnovver dialektgebroek, mer nich zoazeer in de schoolsituatie.

Ik vun t heel interessaant um met dit oonderzoek gangs te wezn, umdat t zoa dicht bieji miene eagn ervaringn lig. k Vun t ok heel positief dat der zoavöl leu (ca. 80) an woln metwearkn. t Is bloos heel jammer, dat de conclusie t zölfde is as wat ik van te vuurtn a verwochtn: t Tweants spölt op school genne grote rol meer...

Willem Wilmink

173

Tjapa

Noar Modest Moessorgski. Un keend pröt zien pupken in sloap en zichzölvn ok derbiej.

Tjapa, welterustn.
Tjapa, iej möt sloapn,
wiej hebt drok genug ewest.
Tjapa... sst! Sloapn.

A'j nich stil weelt blievn,
vleeft de witte wievn
kats deur oonze roetn:
doot oe in nen toetn.

Tjapa, lekker sloapn,
doo meer lekker tukn,
dan kom iej in dreumlaand:
doar kö'j de ijsco's
van de beume plukn.

Doar he'j zeute appel
en dee bint zoo sappig
en den goaldn getelink
zeenk ja toch zoo grappig.

Aju. Aju.
Aju, Tjapa.

Deurdoondern met Koppern Koo

t Muziek marsjeern met t vaandel, tuba's, fluitn en ne grote tromme t broene kafee in n Tweants dörpke binn. De muzikaantn harn de beernmusse der bie op. n Tamboer-maître gooin nog n moal zienn staf bie de tapkaste in de heugte. Moo, woar is mien pils, dach e bie zichzölvn. Der was joa wier nen neomist veur de parochiaann. Dat was wat bieözönders, in joarn neet t geval west. Doar leup elkene t hoes veur oet. In t draankhoes zat de könnigheid met ere keender al op de steul, n pilske, cola of boernjongs veur zich op toafel.

De misse ('ita missa est') was net west en n niejn priester, met stroobloond hoar zat nog bie te komn, t brilke der bie op. Boetn heurn iej n ampart geluud, n ritmies geluud van ne tromme, luk zingn, n doonker geluud. En joa, doar stapn n oaldn Koppern Koo oet Almelo, bekeand van karmesen en broaderiejn, noar binn hen. Alns der op en der an.

Hee was good te pas. De vrouwleu, oald en joonk, harn wier wat te kiekn en t fluustern gung an. Zonn speciaaln keerl, de peuntmusse van koper op n kop, met beln as klökskes, accordeon oet de oalde deuze veur de börs, en harre spöln van *Tulpen uit Amsterdam*, aait deur. Boetn stun nog ziene bakfietse, doar was e met komn, *all the way* oet de stad. Bange veur witte wievn was e neet, wat wo'j toch.

De melodie laln e luk, de stemme was um kapotgoan. Noadat e binn t geald har ophaald - t retteln luk in t koppern bakske - struunn e wier noar boetn hen. Hee mos joa nog noar ne grote boerderieje woar at de oalde leu 25 joar trouwd wadn, doar was e neudig! Hee zetn zich op de bakfietse en striedn derhen, trapn deur zaandweegn met waterplässe.

Doar zag e nen poal oaver de stroate: beutn! Der stonn a brulfteneugers kloar, t oalde kistntuug an, de VVV zol t neet verbeterren könn. Koo zol eerst n leedke bleern, met t ammonika derbiej, vuur at ze m n foezelgleaske vol deudn. Hee zol dat in een moal oetdreenkn, luk vuurwater, as vrogger bie de indiaann.

Doo hee in de nöagte van t boernspil was komn, zea de oalde boer teegn um dat e noar t Mölnven mos goan, doar zol nen wedstried wean tusken twee oalde zeumpe, vuur de leu dee inviteerd wadn vuur de brulfte. Koppern Koo mos op nen zoomp goan en muziek maakn, tehope met Normaal, iej keant dee leu joa van van t radio en de kiekkaste, dee boernrockleu oet n Achterhook. En joa, doar zeug Koo a bekeande gezichtn, Buizn Beernd vuuran! Hee spöln zoo harre met as t accordeon t kon liedn - en ziene tromme - alle tophits van t joar.

De stuurleu probeern der oet te haaln wat de weend toostön. n Eenn zoomp kwaamp oet Eanter, den aandern oet Borkelo. Der zat der ok al eenn opzieds te pagaain met ne plaanke, mer dat moch neet, ze sleugn t m oet de haandn. n Eandstreep kwam hoo länger hoo körter bie: ne Tweantse vlagge, fladdernd an nen poal.

Wat was dat? Doar speut in een moal akuut water noar boavn, in de schute! Lekkerieje! De muziekleu trökn subiet ere zwemvestn an, dat mos der van komn. t Water was koald en broen, de leu sprungn van de schute, zee leupn rood an en bleern um hölpe. Wat wördn der sparteld! Wat keerls konn ok neet zwemn, mer duur de vestn was verzoepn der neet bie. Iej heurn n paar moal 'bloeb - bloeb' en t water sleut zich boavn de paukn, tuba's en tromn, en de achterkaante van n zoomp.

Ne oele reup in de peppels an de kaante. t Was oet met t feest. Kats veurbiej!

Nen stamhoalder

Blaar dwerreln op. Niefs weain Garrard de weend inteagn. Den oaldn Gazelle kraakn ne oonder ziene been dee t hoaste nich meer oethöaldn. Overloon lig wied van Zeandern. Garrard trök zich de kipse strakker oaver n kop. Efkes slingern de fietse. Zoowat verleur hee zien eavnwich. Nòg 7 km. Meanselik esprökn... dachtn Garrard, meanselik esprökn... Mien God, wat nen eand. De leste keer. Geavt mij krach. Den weend!

Hee begön as vanzölf n Vaderoons te bidn um staarkte in de been, um staarkte in zien in evaln börst. Mer hee kon ziene gedachtn nich bieje dee vertrouwde weurde bepoaln. Hechnd heul t trapn op en mèt stön de oalde fietse stil. Daal zitn. Doar. n Hek veur n belmeundig schoolgebouw. t Wördn Garrard luk roazig in de hoed en geveulloos leut hee zich langs t gaas umlage zakn. n Kerteer later, luk bieje blood, haaln e met beverige haandn n brugken oet den toetn. De gedachtn wadn n vievnzestig joar terugge.

Twaalvn was e, doo hee veur t eerste maal met de vaar met göng. Kloomp an. De Grenau, 1908. Waarkn, wörseln en dan: etn. Kömke koffie, trömkes lös. Meu, mer greuts wean. Héé har waark in de Pruus! Doar ko’j met ankomn in Deankaamp. Dootieds.

Ineenn keek hee earnstig veur zich oet. Hoo zol t der bieje lign? Al dee grauwe lieksteenn. Bluisterig weer, vorst, reagn deroaver. Hoo vake? Greun wadn ze t veurig maal. Mer alns har e weer kaant emaakt. Nen glaazn pot har e zich haald. Vealdbloemn der in estökn.

Wat kon e meer? Ne vase, miemeln hee, zol zoonder let of brök... Noe joa, loat hen. Garrard zuchtn.

Hoo zol hee t dit maal antrefn?

De tied.

Hoo late was t feilik in de weerld? Horlozie in den binnutuk. Mooi dat e doar an edach har. t Horlozie dat e har ekreegn van Geerte doo hee vievnzeuvntig wördn, a wier twee joar verleadn.

‘Hier vaa,’ har zee ezeg, ‘dan kö’j met de tied met.’

Hee har in joarn nich zon ding meer ehad. Nich dat hee t nich betaaln kon. Dat kon e bes. Mer wat mos hee der met? Hee wonn joa allenig in nen bos. Good bedoold, dat was t. Naar best de twee wichter dee um bleavn wadn, noadat dee hoere t verloop har oet ehöngn. Garrard sloekn s.

Wat n spil was t wes! Net oet Omn vriej eloatn. 1946.

'Garrard,' bezweur Fraans um en hee har ne steavig bij ziene boavnärme pakt as um t verzet te brekn, 'ik hebbe t aait a zeg, zee vrat oe oonder n droad hen. Mer iej woln noar waarschouwingn nich lustern, dat wo'j nich. Garrard.' Strabaant en deurdringnd har Fraans ne an ekekn vanoonder ziene börselige oognbraun. 'Zee spöln de hoere doo'j vort wadn. Met de mofn! En noe hef ze de pöale trökn woaraans noar Hollaand en Sientje met eer enömn.'

t Wördn efkes stille. Hee zat machteloos en as verdeufd tusken de knuustn van zien öaldstn breur eklemd.

'Van dat deerntjen kan t mij begrootn,' deu Fraans, 'mer da'j dat wief kwiet zint...'

Garrard har zich an t lest lösropt könd. Niks wol e der van hebn. Rie zol van de wieze wean en wa töt zich komn, zoo kuiern hee zien gemood daal. A'j t mer n paar dage de tied gafn. Mofn! Ze was van de wieze. Der was ok zo völ gebuurd. De leu proat mer an.

Mer Fraans har ut better ezeen.

De weend legn zich luk. Garrard frommeln zich nog ne stoetnbrugge oet n toetn en kauwn zich der deurhen. Fraans har alns better ezeen. Proaterieje achterof.

Héé har waark in Duutslaand. Seend 1908. Den zölfn baas. En hee moch terugge komn in 1919. Hee, den van '14 töt '18 de Hollaandse greanze bewaakn. Greune Jagers, platte sabel an de zied. Wat har e mötn laterhen? 'Woar möt ik dan hen?' har e Fraans evroagd, 'Vaste waark opgeavn en bij Colijn, den ölliekeerl, um steun vroagn?'

'Mer oew Jan bij dee zwarte soldoatn. Garrard. Geu is t. Dat mö'j ne ofproatn.'

Jan. Wat was hee greuts in zien nije uniform. De jong. Wat was hee enthoesiast. Hee sprök van n niej Europa opbouwn en '...teagn t kommunistnteug.' Wat wös hee? Pooltiek. Garrard lachn vol minachting. Zwieneriej. 'De leu dee't daal wadn ekömn, Vaar, dee t eleadn harn, dee harn waark en brood.' Wat zear e nich al. 'Doe waarks toch zölvn in de Pruus, Vaa?'

Nen slaankn blaankn haand lea zich op zienn arm. Op eschrikt keek Garrard in t bezörgde gezichte van n vrouwmeanske. n Joar of veertig, um den doon. 'Kan ik u misschien helpen, meneer? Voelt u zich wel goed? U zit hier al zo'n tijd.'

'Nee, t is niks', hoostn Garrard. Hee veuln zich trappeerd. 't is niks. Ik röstn mij efn, mer ik mudde verdan.' Hee kwam gehoast in de been. Stief was e. Hee kreeg de fietse en gängeln der met noar den stroatnraand. 't

Is niks', zear e nog n moal achterum en trapn vort. Op Overloon op an.

Den weg wös e. Dit was noe alns biejene t neegnde moal dat e göng. Hee har t stille hoaldn weeld - mer versprök zich. Geerte dee met Marie de toafel en de steul har boetn ezat veur de jöarlikse poetserieje, har t sito op epikt. 'Overloon?' har zee vroagd. 'Vaa, zonn eand. Wiej weelt wa met. Dan goa'w met n auto.' Mer nee. Doar har e nich van wetn weeld. Dit was ziene zaak. Al dat proatn zol ne ofleidn van woarveur e kömn was. Hee mòs allene. Hoo dan ok.

Biej t greendpad de zoare conifeern langs. Laankzaam. Trad veur trad. De steenkes knastern ne oonder de schoon. 'Meanselik esprökn...' zuchtn e. Noe joa, morn, oet t pension veur e vort ree dan ok nog. Mer dan. Den daardn pad, leenksof. Doar stön t: *Jan Klein Pouwels - 7 oktober 1944*. Den dag dat de geallieerdn t station in Hengel platsmetn. Jan har doar op t perron estoan. Stoomp tooval. De letters wadn greun oet eslaagn. Wat wo'j toch, noa twee joar.

'Dag, jong. Doar wadn wiej wier.' Den weend haaln an. Ekkel en blaar veuln veur de grond.

'Nen stamhoalder', har Fraans ekleunkn. Doar stönn zee in de veurkamer. t Glas umhoge, sigare an. Ok de 'kleane' breurs Gert en Bennard harn an estot, dootieds. Hertanval en contact verbrökn. Bennard woln niks meer met 'verroaders' van doon hebn.

Hier lag e, den stamhoalder. Net 21 joar ewördn. Har alns nog veur zich hebn mötn. t Prikn Garrard achter de oogn. t Guddern um. Doo veuln hee t roonde koalde glas.

'Bloomn,' zear e, 'ik zal oe wat bloomn kriegn.' Mer vealdbloomn gaf t zoo late in t joar nich meer. Laankzaam leup Garrard den knarsndn pad terugge. Biej de conifeern heul hee an en brak der nen tak of.

'Völ is t nich,' veroontschuldign hee zich, 'völ is t nich. Bloomn ha'k oe weeln geavn en ik kom an met nen zoarn tak. n Klean töchtken nog, at t mag, dan za'k oe alns oetlegn.' Garrard zuchtn. 'n Klean töchtken nog.'

Tehope stoa'w stark

Noar Brigit Kaandorp/Herman Finkers, *Duet*.

D = Dieka (Joke Wanschers), H = Herman Finkers

H Leu in Almelo, t zöt der schier oet, t zit strak in t vleis, t is vernemstig, t is naar antrekkelijk, t hef ne snor en gen accent...

D How, woch s evn. Iej hebt mienn tekst.

H Oo, nem mij nich kwoalik.

D Leu in Wierdn, hee zöt der schier oet, hee zit strak in t vleis, hee is vernemstig, hee is naar antrekkelijk, hee hef ne snor en gen accent en hee steet hier nöast mij. Ik zing tehope met n meustn keerl oet Almelo.

H Daanke, Dieka. En was t den oaldn Schoapman nich den zee: de knapste vrouwleu komt oet Wierdn? t Is woar, wiej wont mirakels wied oet mekaar. Ut Twentekanaal lig tusken oons in. Mer as wiej bij mekaar wilt ween, dan is gen Wierdnsebrug te ver.

D Iej bint t haakje, ik de pier
Ik bin t laand en iej de gier
Iej bint de stoete, ik de kors
Ik bin t vel en iej de wors

H Iej bint de zee, ik bin ne schol
Iej bint t laand en ik nen mol
Ik bin t schoap, iej bint de wol
Iej bint de koo, ik zin de bol

D Oo, Herman...

Ik bin de katte, iej de moes
Iej bint t kneupken, ik de bloes
Iej bint de zepe, ik t sop
Ik bin t buulke en iej de drop

- H Ik bin ne roepe, iej den sload
Ik bin n nôtke, iej de moat
Ik bin den kuier-, iej den droad
Iej bint de Wierdnse- en ik de stroat
- D+H Tehope stoa'w stark (3x)
Tehoop stoat wiej stark
- D k Har nooit edacht dat ik met oe zol zingn
H Wiej zingt van Regge töt an Deenkel
D Een leedke tehoop
H In heel Tweante zö'w weerldberoemd wördn
D Dan maakt wiej wis nog meer van zukke dinge
H Wiej zingt alman van de sôkke
D En koopt wiej mooi Ten Coates Bellinckshof
- H Now Dieka, Ten Coates Bellinckshof, dat is neet neudig
D Woarumme neet?
H Is duur!
D Finkers! Wiej harn de reuskes net mooi an t bleuin an!
H Joawa, Wanschers, mer ne vrouw kan meer met de knippe t hoes
oetdreagn as nen boer der met de waagn in kan veurn
- D (mostert)
- H Wat ik a vreezn, iej bint Tubbig, ik zin Geestern
Ik bin drokte en iej ne rieg
Iej bint t schrikdroad woarop ik mieg
Iej bint Hoop, mer ik nich Vrooms
Iej bint Riesn, ik bin rooms
Ik bin Hengel, iej bint Mans
Iej komt oet Losser en ik wet alns
k Hoal van de stad, iej van n boer
Ik zeg n buuike, iej n schoer
Ik zegge later, iej op n doer
- t Is hoppeloos wark
D Joa, dat lik mij ook. t Is hoppeloos wark
H t Is hoppeloos wark
D+H t Is hoppeloos wark!

Bennie Sieverink

182

Gedichtkes

An t kanaal achter Goor langs
is in zienn hof nen pastoor gangs
met onkroed te wiedn.
Veur nich ingewiedn:
t water dat is niks te kloar mangs.

De baas van nen tearoom in Zaandvoort
wees 'help je die dame daar staand voort'
an nen hulp in de leer
den de tied nam en zeer:
'joa wisse help ik den klaantn voort.'

Waart oe wel koffie in Eul krig
met dik dat tot oonder de steul lig
en melk met völ vel.
In de buurt van de möl
doar wont t heundke dat jeul mig.

Tukkertennis

'Fifteen - love',
flauwekul,
wiej doot t of
met 'viefteen - nul'.

KORT EKEURD

Gerrit Klaassen

Oaver: Leo Faes, *Bram Beer is oet de tied*

Uitgeverij Van de Berg, Eanske 1996

‘... HET EERSTE TWENTSE KINDERBOEK!!’ steet der in oonwieze kapitaaln op de achterkaant van dit hel-gelle beukske. Oetgeaver en schriever loat nen beernkop boeksprekn¹. Dat met *Bram Beer is oet de tied* van Leo Faes oet Lönneker t eerste Tweantse posaapnbeukske met prentkes en tekstn in t plat op de markt is bracht, wi’k eerder leuvn.

Faes spölt in op ne leavnsbeschouwelijke thematiek dee de leste tied noga n andacht hef in t oonderwies: ‘de dood dee leaft in t klaslokaal’. Hee visualiseert joonk wördn en doodgoan in n bestek van krap vieftig prentkes en löt zoodöanig de raandn van t bestoan in n rap tempo an oe vuurbiej gliedn. Mangs zölvns letterlik (8v, 11, 15, 31-33 en 40).

Doar tuskenduur wördt der leafd: bij moo an de börs, op t hobbelpeerd, sloapn oonder t waaknd oog van nen reusachtign spölgoodbeer, skeatsnloopen met valn, huuln en opklauwstern, visken, avontuurn oonder water, vlegern en vleggn duur de locht en vanof t töpke van nen bearg noar daalt, woar at Bram liek in n loop van n geweer kik. De vuurkaant van t beukske verröd a n luk van dit gevoar.

Faes onthöld de kleane keender de greanservaringn van Bram Beer nich. t Iesbeerke wördt op dreekwart van t verhaal frontaal en risseloet doodschötn duur nen eskimo met n jachtgeweer. Ne markaante passage a’j de kiekers- en leazerskoppel in oognschouw nemt. Dat wi’k hier nich onbeneumd loatn, derbij umdat t hier haandelt um ne keender-, prentkes- en dialekttoetgaaf in een. Dit alns hef Faes oetbeeld in de van um bekeande roonde teeknings, woaroaver de meaningn noga verschilt. In ziene leeflike, gladde prentkes schoelt n contradictoir verhaal. Beoogt Faes hier ne wisse vervrömding, of zeuk ik doar noe tevöl achter en is dit gewoonvort zienn (teekn)stiel en löt den zich (hier) slim verhoaldn töt den inhoald?

Genog oaver posaapn, beeldverhaal en thematiek. Nog evn noar t gebroek van t plat. Is jammer dat Faes nich völ geleagn hef loatn lign an de schrief-

¹ Ne oetspraak dee deankn döt an ne krek zoo twiefelachtige ankönning in n voaldbleadke, dee der van ‘Hèt Twentse Woordenboek’ neumn.

wieze. Dee is net ietskes tevöl opsmukt met apostroafn en akseantn. As Faes luk meender slaterig har west, harn nog wa wat zinn en weurde veur verbetering in anmarking könn komn. Ik neum der n stuk of wat: *Nig zo jaag'n en jacht'n* (8), *Lèem'n* (10, 38, 46v), *Blief d'r op ve'dach* (14), *vot* (17), *Gloep'ns mooi oettekend!* (21), *Van lach'n wò'j oald* (23), *Ik kan 't ook nig hèèlpn!* (24), *Toch is vroag'n wel of dat now is!* (29), *Dat döfst dow nig!?* (33), *'t Löpt op 'n èèn...* (36, doarbief möt ut 'löp' wean) en *Bram goat noar Boam'n...* (41). Ok de vervoging van n lestin vuurbeeldzin lik der miej biejen; of meant Faes echt dat den zeehoond tegn doodn Bram in n imperativus sprek? Dan har hee der better an doan um achter 'Bram' nen tuskenzin of ne komma te zetn.

An t lestin wi'k nich noaloatn - met verwies ik hier noar n eerstin zin van disse receansie - vanniejs te disseln oaver t taalgebroek op de copyright-ziede en dit moal ok t oonderste deel van de achterkaant. t Graftschif van Bram (47) loa'k der dan boetn. Niejs wier löt de zölfde oetgeaverieje as woar ik t in t vurige nummer in *Kort ekeurd* oaver har, de kaans lign um t gebroek van t plat duurgoand too te pasn. Honneer hebt ze t doar an de Heurne in Eanske zoo wiedz?

Frank Löwik

Oaver: *Andeanksteen veur Cato Elderink*

Historische Sociëteit, Enschede-Lonneker 1996

Hier aan de Marktstraat 7 woonde en werkte de Enschedese schrijfster en dichteres in de streektaal Cato Elderink (1871-1941)

Op den 28n februari 1996 wördn oonze Eansker schriefster Cato Elderink, *grand old lady* van de Tweantse literatuur, schoffeerd deur eer ne andeanksteen in t Hollaands op te dreagn. Wel is verantwoordelik veur dit onnoadeanknd doen?

De knooiboksn van de Historische Sociëteit Enschede-Lonneker!

Lustert, dan leg ik t nog een moal oet: Cato Elderink hef zich of ewörseld met t Tweants, umdat zee in dee sproake gewördn kon, umdat zee dee sproake leef har, met hil eer weazn. A'j eer eern weelt doo'j dat deur dee sproake te gebroekn. Ok schriftelik. Dit is nen striekerd in t gezichte.

Herman Finkers n spatöaderke aans

Vergangn joar in t eerst van oktober was der in Eanske n zundagnoamiddag-program met de oetreiking van de *Culturele Prijs van Overijssel* an Willem Wilmink. Herman Finkers was der ok bie en verrasn alman met ne Tweantse vertaling van n leedke oet ziene nije veurstelling *Geen spatader veranderd*. Noa de tied kwamn wiej nog luk met m an t kuiern en doarbiej verniejn hee oons at e dee veurstelling nog s hilmoal in t plat wol goan doen. Dat was nog s mirakels mooi niejs!

Kortns harn wiej, um te heurn of der van dat plan nog wat op n klos kömp, un vroaggesprek met um. De oetkômstn van dat kuiervroagn, op den 10n april in t Eansker Theatercafé, n paar uur veur ziene Nederlandstalige show, veen iej veur n deel hieroonder. n Aander deel, oaver Herman Finkers as modelveurbeeld van de ginneroatie dee met 'Steenkoolnederlands' is anmaakt (en ziene helligheid doarover), zal in t volgnde nummer van DE NIEJE TIED komn te stoan.

Schoonwal den potsnmaker ok in t plat oardig van t woord of kömp, he'w ziene oetsproakn veur disse pubelkatie hier en doar luk 'vertweantst'.

- *Dee veurstelling van oe in t plat, wördt dat nog wat?*

Joa, mar ik wil miej doar nich op vastleg. Stel at t miej toch nich lukt. Ik bin der nog met an t vertaaln, en dat geet miej de leste tied oardig good of met de hölp van mien moo...

- *Honne sproake broek iej doarbiej?*

Gewoon good Almeloos plat, en dan nich t Almeloos van de joarn zestig of zeuvntig, mar t Almeloos oet de tied van miene grootöalders, zoot at ok in *Mans Kapbaarg* steet, en woar at mien vaar en moo met bint opbracht. Mien moo is joonk wördn in Almelo, mien vaar ok. De moo van mien moo kömp oet Vasse, van de Rietboer, en de vaar van mien moo kömp oet Tusveld, bie Almelo. De moo van mien vaar kömp oet t Brook, da's ok kort bie Almelo, en Herman Finkers, mien grovaar, kömp oet Slaghaarn. Mien oma pröt t meuiste plat, echt Vassers.

Ik heb aaltied völ plat heurd, mar k heb t jammergenog nich good leern sprekn. Biej oons in hoes wördn wa plat proat, mar bloos tusken de oalde leu. Ok de ooms en tantes deudn plat met mekaar. Tegn de keender deudn ze wat zee dan Nederlands neumn. Ik neum dat Steenkoolnederlands.

- *Steenkoolnederlands?*

Joa, a'k zoo proat tegn mien schoonvaar of tegn nen Tweantsn boer, dan zeit ze: 'Hee pröt netjes Nederlands.' Mar as ik zoo proat in Haarlem,

dan deankt ze doar dat t Tweants is. Met miene eerste veurstellingn stund der geregeld in receansies: 'Show geheel in het dialect'. Vaak komt der leu bie mij - zölfs Tukkers, mö'j begriepn - en dee zeit dan: 'Wij kunnen het heel goed verstaan, dat Twents, want we komen zelf ook uit Twente.' Dan baal ik as nen stekker.

- *Wi'j doarum ne veurstelling hilmoal in t Tweants doon?*

Joa, um doar s wat kloarigheid in te brengn. Want wat krie'j later, as ut Tweants vort is: de leu hier proat dan gen Nederlands, mar zee proat net as ik dat koeterwaals, dat halfbakn... dat Steenkoolnederlands. Ik wil geern s loatn heurn wat ècht Tweants is. Veur twee wek tröf ik nen oaldn kame-road, Willibrord Demmer, met den kwam ik groondig oaver t plat te gaank. Met de meeste leu van mienn öalder kö'j dat recht nich. Dat hef mij t spul wier an t dreain zet.

- *Mer iej harn ut toch a völ länger in t zin um alns te vertaaln...*

Joa, doo met de Wierdense Revue in juni vergangn joar. Der wördn ne benefietveurstelling hoaldn in t Anker in Wierdn. Ze vreugn of ik doaran met wol warkn, dan zol ik ok metspöln in n sketchje met de Wierdense Revue. Dat ha'k aaltied a weeld. De Wierdense Revue döt alns in t plat, dat sketchje dus ok. Dan he'j doar ne zaal vol dialektpubliek en dan steet t zoo door as ik wa plat doo in dat sketchje, en later, dewiel ik oet Almelo kom, Hollaands met nen oostersn tongval goa proatn tegn leu dee't doar almoal zit veur t Tweants.

Ik dachn, loa'k t s probeern, da's n mooi experimeant, loa'k t s vertaaln. Och, da's zoo gebeurd, dachn ik, en doo bleek at ut n onmeundig karwei veur mij was, meenstns zoo völ wark as vertaaln van Nederlands noar Engels. Riemn döt t ok ineens nich meer, want *hij laat en hij staat* wördt *hee löt en hee steet*. En völ dinge loat zich nich letterlik oaverzetn, doar wet iej wa van: zoo zeg iej dat nich in t plat, doar he'j ne aandere oetdrukking veur. Dan val iej terug op oew' oalde leu, van 'hoo zeedn ze dat'. Doarmet kwamn wat leedkes völ better oet.

Den oavnd was ik naar zenuwachtig. Ik hopn at ut almoal oavereand zol blienv. Want normaal geet t bie Tweantse conferences toch oaver *biej oons in de kökn* en *vrogger en wee'j nog wa?* en *niejerwetse apparatuur wa'k almoal nich ken* en n betke onbenullig tegn n dokter. Mar t program da'k vertaald har geet oaver Galileï en of de weerld roond is en a'k ne stoma neudig heb, dat geet nich oaver *de oalde tied*. Ik dachn kan dat almoal wal in t plat? Ik har iets van... k wet nich, k was hil onzeker, mar ik deu t en t gung fantàsties.

- *Wa'j der tevreadn met?*

Tevreedn, t was ne oopnbaring!

- *En de reakties warn good?*

Naar good, der was ok völ makkeliker kontakt. Doo dachn ik, da's zeund, um doar wieders niks met te doen. En met dat program veur Willem Wilmink dachn ik loa'k zon leedke nog s wier probeern, en doo gung dat ok hartstikke good. t Is net of der dan ne muur vortvaalt.

In Doetinchem (= Dörrekum) he'k doar nen misn met had. Doar in n Achterhook verstoat ze t ok wa, dachn ik. t Was ne gewone veurstelling met neegnhoonderd man in de zaal, en doo deu k dat leedke van *Alladin* in t Tweants, zoonder noadere anköndiging. Dat völ kats verkeerd. Ze warn glad van t perceel of. Da's ok logies, ze verwocht n t nich en de sproak is doar net luk aans as hier. In t Nederlands geet dat leedke zoo:

*Wat hij ook probeerde
en bezweerde met zijn lamp,
Alladin bleef honderd jaar
een regelrechte ramp.*

Doar har k van maakt:

*Mar wat e ok probeern
met doeznd en een laampn,
Alladin bleef hoonderd joar
van kop töt an n straampn.*

Da's feilik völ meuiet, mar ze wusn doar nich wat 'straampn' was.

- *Hoo wied kö'j goan met zukke oalde tweantse weurde broekn? Want 'straampn' dat keant...*

Dat keant ze hier wa, zölfs mien breur, zoo van 'iej kiekt m liek veur n straampn'. Of n meaken dat 'strak in n straampn' zit. Mar in de beteeknis van 'den boom is nen dreestraampn' of 'veurt mar deur töt an n straampn' is t nich zoo bekeand.

- *En echt oalderwetse weurde?*

Op poëtiese wieze kan dat. A'j in t Nederlands n gedich maakt broek iej ok wa s n woord woarvan at de leu nich voort wet wat of t beteeknt. At der in t plat n better woord veur is dat meender umslachtig is, dan kö'j dat broekn.

Rechtevoort bin k ok gangs met ne nije leedkes-CD: *Zijn minst beroerde chansons*. Doarveur he'k miene beste leedkes vanniejs arrangeerd en dee bin k noe an t opnemn in mienn studio. At t mij lukt alle leedkes good te vertaaln wi'k dee CD in twee versies oetbrengn: Nederlands en Tweants.

Biej t oetzeukn van t achtergroondkoortjen he'k doar al met reknd. Ik bin pas met vertaaln begunn en k heb der völ wil in, ok oonder de douche. t Wördt völ meurier in t plat, t roewe en t harde wördt roewer en harder, t leve en t zachte wördt lever en zachter. A'j t wat umzichtiger benoadern weelt, kö'j dat in t plat völ better doon. Zoo is 'ik mag oe wa liedn' wat aans as 'ik hou van je'. Dan hoal iej nen slag um n aarm.

*Ook aan de maan lag het niet,
die was op z'n volst.
Aan de nacht lag het niet
die was in het holst.*

Doar he'k van maakt:

*An de moan gen verlet,
dee warkn prachtig met.
Ok de steernkes nich beteun,
zee foonkeln en zee deudn.*

Weurde as 'verlet' en 'beteun' bint ok oalderwets, mar t pasn der zoo mooi in. Alns wa'k der veur in de plaats breng, doar wördt t meender van. In gedichtn doo k zoo dus concessies an de verstoanbaarheid. In ne conference is t aans, dan zo'k in plaats van 'verlet an stoet' toch 'stoet neudig' zegn, aans zol n kwart van de leu t nich begriepn.

Hieroaver he'k t ok had met Joke Wanschers en Hennik van de Wierdense Revue. *Volgens de wetenschap stijgt de zeespiegel.* A'j dat letterlik vertaalt krie'j: *Volgns de wetnschop stig t zeespiegel.* Zee zoln dat nooit zoo zegn, eerder 'kömp t water noar boavn hen' of 'de heugte in'. Hennik zol t gewoon oplösn met veur efkes oetdrukkelik oaver te schakeln op t Nederlands: *'Volgens de wetenschap stijgt de zeespiegel met tien centimeter per eeuw.'* Ik heb t veur de oardigheid s noametr: *t was aanderhalve meter in zes uur.* Dat kan. A'j komiek bint en iej stoat op t toneel, dan is oew' eerste verantwoorde-likheid at t oaverkömp. Mar woarum zo'j nich 'wetnschop' könn zegn? A'j zon woord wat vaker broekt dan wö'j der wal an gewoon.

- *Um nog eavn terugge te komn op dee veurstelling van oe, tooknd joar, kats in t plat...*

'Geen spatader veranderd'. Dat wördt dan 'Gen spatoader aans' of zoo. Iej könt nich te völ ofwiekn van den titel, aans keant de leu t nich wier as t zölfde program. Of t almoal deurgeet? Ik hop van joa, mar ik kan niks beloavn.

An de Vechte

Harko wöörnd wakker in t roazige lech. Hee zuchtn, tiln de kinne boavn n dekn en geneut. De zönne stroaln vreendelik de zeeknkamer in. Zuster Hermiene, incarnatie van zeundige, wellustige schoonheid stapn wierig um zien ber. Ze gaf ne vreendelik tied van n dag, tikn m met de vinger op den nös. Harko meann n anmeudignd lachken te ontdekn, t veur scheut m in t gezichte. Zee scheuf de gordienn an de zied, zat bloomn veur de veensterbaanke.

Kon t aait mer zoo wean, dachtn Harko. Lekker in t berre, kamer met oetkiek op de Vechte. Hermiene um m hen... Loat dee doorn mer knooin op t kantoor.

Bliej too, herinnern e zich met daank in t hert, dat e van de ledder klettern. Twee ribn kapot. Doar kö'j wa um deurleavn, wat iej? Hermiene bleef efn stoan. Eer rökske spann zich. Keek ze dreumerig oaver t water? Dachtn zee vaaks an um? Zol zee t met m wiln doon? Harko veuln zienn piepjanknor in opstaand komn. En hard wöörnd. As hee noe toch Hermiene in t berre kon kriegn. Dan efkes met ziene haande oonder eer witte rökske. Zoo van de knee töt an dee roaze halve bilboln. Harko scheut in de lach. Bilboln! Hoo meer hee der an dach, des te meer wil beleavn hee an ziene woordspöling. 'Bilboln!' brach hee hiknd van de lach oet, hee lag te schudn in t berre. Troann leupn m langs de bakn noar benee. Reukloos verslapn zien lid as zonn ballon woa'j de loch oetloot. As n slap wörmke lag t op zien schudnde basn. t Har ne good te pakn. 'Ha, haaaa,' hee bleern t oet, 'Bilboln!'

Dat Hermiene zachkes de kamer oet egoan was, ontgöng um.

Ineenn wöörnd strabaant de deure lös eropt. Zuster Dieen was rissoluut op t geluud of estreadn. Doo Harko dat zeug smölt zien gelach as botter in de zön. Hee dreain zich hoastig nen veerdelslag en trök zich de laakns oaver n kop. Doarbiej begön hee onmeundig te snurkn.

Overacting. Hee veuln t zölf.

Dien ston schriewied an de raand van zien ber. Zwoar hechnd. Eer schaa veul Harko as ne kille dreiging oaver de hoed. Doodstille was t. Op zien gesnurk noa. En den blikn wakker! Tikn! As nen bom. Harko brak t zweet oet. Hee zat wier miln in den Vietnam-film van veurige wekke. Hee smiet zich de dekns of en greep risselveerd den bom van de kaste en pleern den met onwieze kracht deur de roetn. Har e weeld. Kö'j begriepn. Thermopeen. Mooi, dat he'w ered, deu Harko, den in den geest de roetn heurn reenkeln. Zweet perreln m veur de plätte.

Doo veuln hee ne iezerne umklemming um de börs. Zuster Dieene! Twee-

hoonderd poond op pantoffels, vosns hoar oonder de aarmkoeln. Ze brach eer dikke platte gezichte in zienn nek en begön m te tuutn en te smokn. Harko den giln zich de longn oet t lief. Dat e patient was! Dat e noar kantoor mos!

Wiederop zag hee ne lange riego verpleegsters noar de koffiekamer loopn. Hulpeloos börseln e nog teagn. Niks heulp. Hee was as nen vis an de waln-kaante. Zoo kreeg t drama van de ongeweelde seks der ne oetvoeringe bie.

Boetn glea t depe, doonkere water van de rivier laankzaam deur t Sallaands gröslaand. Mangs reempeln t efkes zulver op, as n knipeugske, as treust. Want t zint roewe tiedn an de Vechte.

Theussink vertealt

Eertieds har e aait op t fietske roond mötn. Mer noe kon hee opscheetn, benaamd boetnof. Van zienn baas har e nen langn leern jas kregn en nen tweedehaandsn brommerd: zuneen den a'j eerst nog nen eand drukn môt vuur at e pröttelnd en stootnd gangs koomp. t Is nen oaldn knalpot, den Sparta, met de zitting vlak achter den hoogn tänk. De veante neumt m vüür t anpaken nen boekschoever en doarnoa nen kloonstoter. n Meteropnemmer veurt der alle Tubbiger keark-döarpe met langs en hef der oaveral bekieks met. De taske, n pot met leern flapn en nen oard racebril maakt ziene oetrösting kompleet. Met mekaar ne imposaante gedöante.

Eens in de dree moand brech Theussink de leu de kwitaansie en haalt bieje eer de koffie en de biejdreage an t hoes op. At hee t ströpkje der oet hef, n meterstaand opnöm, t geald buurd en op n duurngaank an geet, döt hee oe evn tooliekn dat e doar nog luk steet te dremmeln op n dorpel. Dan dreait e zich um en geet op n kuierstool den um duur de aandern a stilhopnd temeute is schöavn.

Kortns daags mos ik hilmoal achterin t Langnven wean, t was a oardig op t Broenehaar an. Doo gung mij n brommerd stoan. In n anvaank wus ik gils nich wat um scheln. Doo vrög ik an n eerstn boer den ik tegnkam: 'Kö'j evn helpn schoevn?' Den boer löat t luk laank loopn en zear op zien Vens: 'Joa, dat kaan'k wa, mer t spiet mij naar vuur oe, k heb noe gen tied.'

Ik wördn luk vergeld. Seend n oarlog har de weerld hier aait nog n zölfdn gaank had en dan zoln ze rechtevoort gen tied meer hebn? Mij duchn dat dee jachterigheid vandaag n dag allenig mer in de stad vuurkwam, t schelt der nog an dat ze hier rapper bint goan proatn, dö'k vuur mijzölf. Mer al dat mostern moch mij nich helpn. Den boer was a wier vort en ik stön der nog te stenn, allenig en elleandig.

Loa'w der eerst mer s een dreain, bedachtn ik mij, en pakn n sjektoetn. Doo'k der een op har stökn mos ik deankn an wa'k eerder den dag an ginnekaant Geestern met har maakt.

Luuskes Mies har de leste daag der alsmer op ereknd dat den meteropnemmer zol kommn. Ere meterkast zat in de sloapkamer en dee mos der schier oetzeen as hee kwam. Mer hee kwam alsmer nich. Op n good moal was Mies zoo drok met aander poetsweark dat der van kameropruumn nog niks terecht was kömn: t ber lag der nog hilmoal verruderd bieje. Ineens har n meteropnemmer doar in n duurngaank stoan.

‘Dat zö’j noe aait hebn,’ har Mies doan, ‘de hele wek he’k t ber opmaakt en dan kom iej nich en noe a’j der bint he’k t nich kloar.’

Theussink har allenig mer voel licht, ‘Joa, joa’ zegd, was duurloopn noar de kast, har de meterstaandn opnömn en was wier hen goan. Achterof, doo hee a wier boetn stön um n brommerd an te trapn, was Mies pas n lecht opgoan. Zee was m nog met n rapkloomp noakömn um m oet de deuke te doon dat t zoo nich meand was, mer Theussink dö of e niks heurn. Dee kaans wol hee eer nich mer gevn. Hee was a wier vort.

Nog ha’k nen lach um n moond. Ik smeat n peuk in n graavn, gung niejs wier op n brommerd zitn en met bedachn ik miej dat den nog steeds nich wol. Loa’w s kiekn wat m schelt. Ik hop toch nich dat... Ik haaln n dop van n tänk en keak der in. Potdorie, de benzine! Doo mos ik allenig dat zwoare kreng schoevn, den heeln langn zaanddiek of. Wiederop har n meanske miej a lang zeen knooin en doo’k biejeer achter t hoes was, teunn zee n luk kompaksie. Krek den boer löat zee de weurde nog a laank loopn: ‘Wat zee k Theussink, he’j n brommerd kapoat?’

‘Noa, kapot nich, mer k zit zoonder benzine’, dö’k wierum.

‘Oo, dan is t mer good da’j der verstaand van hebt, want ik was der wa met verdan jag...’

Theussink keump in de been en steffelt niejs wier op n duurngaank too. Dit moal döt e n bril vuur, zet n pot op, beendt de reemkes an en smit de taske opzied oaver n schoolder. Zoonder um te kiekn strid e dit moal kraankiel oaver n dorpel: ‘No leu, töt n aandermaal.’ Hee schöf zienn Sparta an, spreenk der op en veurt der in de wiedte met vort.

Op t rabat

Klabats-bam. Verdorie nog an too, doar pleern um, mildn op t spoor, de taske van de fiets. De sloetingn klapn los en t hele spul pleern oaver de stroat hen. Twee sinasappels kuuln nöast mekaar, wounderwel bear duur n apart gat, t putke van t riool in.

Wat n begin van disn maandagmorn. Oo, wisse dit kon der allemoal ok nog wa bie, of de of eloopn daagn der al nich genug oaver Bram hen was kömn.

Bram sprung vergreld van de fiets en probeern t spul weer bie mekaar te gaddern. Hee vleukn hardop veur zich oet en n junkske dat behölpszaam wat losse floppies tuske de rails hen haaln kreeg nen snauw en nen grau. Meu zo'j der van wördn, onwies meu van al disn tegstaand.

Wat was m dit aandere zoa plezierig weekend zoer valn. Aait as hee vriedagsoavnds van t weark kwam was der ne hoerastemming in hoes en ziene vrouw Els zetn, um t weekend good te beginn, n gleaske wien bie t etn.

Vergangn vriedag was der gen wien en Bram wus dounders good woarum. Hee was den morn met nen hellign kop de deur oetloopn, har disse achter zich dichtsmetn zounder ziene vrouw n kuske te gevn. Woarum mos zee, nog mer net wakker, der ok oaver beginn dat hee zoaterdag best wa met ear noar de stad kon goan um wat kleer te koapn. Zee wus dounders good dat ut ziene leefhebberiej nich was. Duur disse trammelant was ear hele weekend kats verknood.

Altied bleevn ze zoaterdagmorns luk langer lign en dan kröap zee zoa lekker tegn um an en vergatn ze de tied en zundag was ok aait nen mooin dag, zee wadn ja nog zon verleeft stel.

Zoaterdag was zee der al vroeg oet west en har hard met de deurn smetn en zundag was der ok gen good woord valn en now op disn maandagmorn gung t ok al mis, alns was um veur de grond pleerd.

Ounderwiel Bram ziene weg vervolgn noar zien weark, gung t hele weekend m nogmoals duur n kop hen. Ziej mosn m vandaag nich an den zölfdn kop zeurn want hee stun nich vuur de gevolgn in. Shit nog an too, wat har hee de pest der in.

Vlak veur um höl de bus t zoa de stroat op, t knipperlecht was wa oet,

mer Bram, zwoar gangs met zichzölf, zag t te laat en mos onwies hard in de remn. Net wol hee zienn moond los doon um ok den buschauffeur de hoed vol te scheldn, of ziene andacht wördn trökn duur t leuge bushukke, van woaroet de leu net wadn instapt.

Tjonge, dat was mij ok wat, t bushukke was helemoal nich zoo leug as t liekn mos, der wadn nije posters plakt en doar hung mij der toch een bieje woar ieje oewn blik nich van of konn holdn. t Was op woare grötten ofdruk van een of aander schilderije dat in t Van Gogh-museum hung. n Naam van n schilder, den der ounder stun, zer Bram niks, t interesseern m ok nich, vort as hee was van t beeld dat an um vuurbieje schöat. Wat der op stung, dat was nich misselik, hee keek nog n moal weerum en ok an de aandere kaant van t hukke hung t zölfde plakkaat, n meake met weelderige voarmn, vol in zicht en nog wa in full color. Ene börst stök ze, oundersteund met ear haand oetdaagnd veuroet. Met den aandern haand höl ze n road schild vast. Oe ankiekn dee ze nich en zoa völ der nog wat te roadn ok. Dat was mij nog s ne reclame. Disn poster was kunst, zeker dit was schilderkunst van grote klasse. Iej zoln t wisse ok erotiese kunst könn neumn, t lag der mer an hoo ieje der tegn an kekn. Pornografie was t zeker nich.

Bram vun t mooi, onbewust compenseern t luk wat hee in t weekend te kort was kömn en tredn, luk in ne bettere bui, de fiets nog s extra op n kop. Doar hadn ieje al wier zon bushukske en weer twee van dee zölfde posters en wat ieje vaker preuft begeent op n doer lekker te smaakn.

Vlak bieje de stoplechn woar Bram lang mosn wochtn, gloorn an de oaverkaant t zölfde beeld weer op. Hee begun t te herkenn en wat wadn dee börstn toch mooi, doar kon hee ziene oagn nich van ofholdn, Els kwam der an te kort.

Woarum mos m now Els in gedachtn scheetn, dat was wa t meenste woar hee an deankn wol. Dat sentimentele gedoo ok, dat verknooide weekend, loat toch barstn.

Bram wördn onverschillig en fietsn nog vuur t stoplicht op greun stun vort en veurn zoa liek op ziene leefde van disn morn an. Wat zag ze der mooi oet, t wun m beheurlik op. Woarum mos t now dit weekend bieje m helemoal misloopen met de leefde. Roem 27 joar wadn ze now al trouwd en nog nooit har hee ounder n droad hen vretn. Wat was hee toch nen sukkel, nen achterbaksn tukker, loat toch zeen as ieje keerl bint.

Langzaam, heel langzaam kwamn der plann bieje m op, dee hee ounder normale omstandigheeden nich vuur möggelik har holdn. Wat kon t m scheln,

Els was der zölf schoold an en dat meake in t bushukke har um oaver n streep trökn. Hatsikidee, vandaag mos t dan mer gebeurn: Bram gung de hort op.

Vlak bie t station höl hee t, slingernd as nen droukn keerl tuske de auto's duur, dwars oaver de stroat hen op ne tillefooncel an, beln zienn baas op en dee m bod dat hee vandaag nen snipperdag opnam. De fiets zetn hee in de stalling van t spoor. Oet de taske haaldn hee de stoet, t fruit was der nich meer en böargn de taske op in ne bagagekloes, kochtn zich n keartke 1e klas hen en weerum noar Amsterdam en smet zich daal in nen coupee den vuur um alleen was. Doar zat hee dan, t avontuur temeut.

Met n sneltrein vlöagn de stations an m vuurbiej. Juust doar op disse stie kwam hee noa n köpke koffie tot röst, lichamelik en veural geestelik. Woar as ze stopn hungn ok op t station posters. Nich dee oet t bushukke, mer met nen sprök den hem iederbod wier opvöl: *Doe mij een lol, sla niet op hol. Loesje.*

t Har evn tied neudig, mer iederbod as der weer n station veurbiej was, kwam t benul bie Bram luk wieder boavn drievn, hee vun zichzölf weerum en landn met beade been op disse earde. Nog vuur Amersfoort in zicht kwam har hee zich bedacht, zag de onzin van ziene aktie in, schöat in n lach en sprök zichzölf too: Bram jong, wat maak iej miej now, iej bint toch wa helemoal besjokke, lapzwans, woar heur iej, verknoot disn dag now nich.

Hee nam in Amersfoort n eerstn trein weerum, linea recta op hoes an. Dat verdomde meake in dat bushukke ok, dat har m helemoal op t rabat bracht. Els brachtn hee nen mooien bos bloomn met. Zee proatn wieder neargns oaver, zee wus genog. Zounder weur. De leefde har gen spat ledn.

LEU, POTLEU & STUMPKE

Hennek Poape
Kaantliene

Column van n heufdredakteur Han Pape in t 'Onafhankelijk weekblad voor Twente' *De Roskam* van n 1n maart 1996

Ik heb gin eankeld idee of dit n betjen plat is. t Is de moand van t dialekt en dan doo'j oew best um der nog wat van te maakn. Mar ik beseffe dat der helemoal gin dialekt bestöt. Ik schrief der dus mar n betjen op lös. k Weet wal dat de geleerdn dee't nooit wieder hebt west as ne brugge oaver de Regge en ne plaanke oaver n Deenkel, dat dee leu mekaar de harsns insloot zoo as ze begeent te proatn oaver hoo as dat zit met dat dialekt. Dan slöt den een van n Kreenk vuur de Twentse Sproak den aander van den zölfnd Kreenk of van nen aandern Kreenk de kop in. Dat döt e met nen goastok umdat den aander 'gaostok' schrif.

Dat der ne moand van t dialekt is veen k best, want dan zee'w Anne van der Meiden ook nog s ne keer wier in disse kontreijn. Nen preaker veur eign parochie, ne teutbelle veur eign taal. Toch he'k heurn verteln: Van der Meiden, den hef der verstaand van. Ik nit.

Goddaank ik nit. Ik heb gin verstaand van niks. En dat Tweants fs dus niks. t Bestöt nit. Zoolange at ze in Ootmörske 'nich' zegt, in Vjenne 'neit' en in Riesn 'neet', is der helemoal gin Tweants. Hoogoet bestöt der Oatmörskes, Vjens en Riesns. Woar at ze in de ene plaatse veur t vuur zit en drie kilometer wiederop vuur t veur, barst mij de kloompe. Der is Tweants noch Twents noch Twoents. Dat hele dialekt is kul. En flauw.

Ik möt t Tweants altied associeern met stiepelteekns, gaffelschuurn, kapbaargn, soalte eerpel en (t argste) met mirreweenterknuppels.

De moand van t dialekt! Dat is n alibi um met mekaar op de voes te goan. Anne van der Meiden natuurlijk in de buurte um veur scheidsrechter te spöln. Dat begeent zoaterdag al in Eanske, dat is n soort Eanter, mar dan wat grötter. Vanof twee uur zit dan n stel leu bij V&D, wat in Tweante steet veur Vleukn & Dramn. Anne van der Meiden is der ok bij en Johan Bijkerk hef ne Twente Swiete komponeerd. Nen dag later knapt Van der Meiden (toetverdan) noar Almelo en doar mö'k m zölf intervioewn. In de bibeloteek, zooat wiej dat hier in de buurt zegt. Te zölfder tied is der ok ne biejeenkömt in Boorn woar at Dick Schlüter oet Eanske en Herman Brinkman oet t onvertaaltbare Goor wat vertealt. Dat gebeurt in t Bussemakersshoes.

Ik heb met t oog op dee sessie in Almelo nog efn bij de organisatie informeed, mar ze konn nums kriegn um Van der Meiden van replek te deenn. Der wil gin meanske komn um te zegn dat t onzin is, dat genöal oaver dialekt. Dan mö'k dus n advokaat van n duvel spöln. In good Engels: for agjoement seek. Mar nit helemoal. Want ik zal Van der Meiden recht oet t hart n paar vroagn steln. Of hee ok nit veendt dat t een grote anstellerieje is. En op zien best folklore.

Met de neudige oetwasn. Ik veen t mooi as iederene pröt zooas e gebekt is. Ik mag geern in Maandervenne haalf Duuts luhn en in Riesn proat ik met de leu op hele nootn, want dat heurt doar zoo. En a'k oaver de Regge goa of gao, dan bin k net as t autochtone volk 'op Nijverdal' en loop geerne 'in de barg'.

Veur de rest bin ik van mening dat iedereen beheurlik Nederlands möt

könn kuiern. Wiej möt van Tweante gin risservaat maakn met Anne van der Meiden as boswachter.

En echt t alderargste wa'k de leste tied heb vernömn, spölt zich of in t 'moderdarpien'. Want doar in Helden weelt ze op de plaatsnaambordn 'Heldern' hebn stoan. En ok Doarle, Hoarle en zölfs Eèng. Now, dat leste is t: eng. Dan deank ik: chauvinistiese kleutzakke, iej möt met dat plaatsnaambord nen klap veur n kop hebn.

Frank Löwik

Eng?

Heldern, Doarle, Hoale, Eèng. t Gif leu dee't doar bange van zint. t Zweet brekt ze oet bie t zeen van dee naamsandudingn in de eagne sproake. t Löp eer t angstige rugke langs, oaver de kniknde knee noar benee. Dan stoat zee te guddern in n pläskan angzweet. Bange!

n Deel leu is aaltied bange, as groondhoal ding. Benaamd t nieje is de reedn doarveur dat ze vake guddert. In de neegteende eeuw woln boern in Hollaand de stoomtrein - niej, duvels! - teaghoaldn. De wichter van ere wichter loopt noe hysteries tehope teag kernenergie. Meuite umsöns. Biej immateriële zaakn een toetmem. Doar ok zet de angstezels ere hakn in t zaand. Bloos nich veuroet.

'Iej hebt wa'j hebt. Weet nich wat kömp. Nich verreurn.' Verzet teag de rechtn van de means en de börger in de achteende eeuw. Gebroek van de eagne sproake in de tweentigste. Oo man! Ze möt der nich an deankn. Nazies zint ut! Zoo mer op te komn veur de eagne sproake, dee - min as putwater - oopn en bloot an n diek te leazn zal wean.

Is Poape - of hoo den bangn drieterd hetn mag (want n stuk in t plat möt

komies oonderteeknd wean, a'j niks te zegn hebt) - wa s in Freeslaand ewes?

Loat e zich waarn. Doar is t a zoo wied. De griwwels zult ne oaver de grawwels loopn. Sneek - Snits. Eng! Franeker - Frjentsjer. Doar geet ut a hen. Moo!! Leeuwardn - Ljouwert. Oo nee... de bokse wier vol! Hellig is Don Quichot. 'Nijeje flantutn, stadse fratsn, de nijeje tied, doot mer gewoon dan doo'j gek genog, woar of nich, op n biester dat zint ze, tjesus-mina-en-gin-ean!' Houwn met brödjies, dat wil P. Da's makkeliaker as oe met argumeantn ofwörseln. Dat geet ne nich rech good of. Wieder as de klisjeebeeldn van 'risservaat' woar - neumt der mer een - 'boswachter' möt wean kömp e nich. Verduld Poape, woar blif t genöal oaver paspoortn dee'j dan op tuk hebn möt? Vergetn?

Mer steet der dan hilndal niks van waarheid in dit onbenulleke? Toch wa. Een ding. Poape blik deur te hebn dat e van niks wet. Dat schrif e zölvn. Kiekt, dat schealt wier. Biej oons in t hoes zeit wiej dan: 'Wel niks wet, den mag zich stille hoaldn.' Kwazerieje. Der zit gin dog in.

Monique Sleiderink
Meert Dialektmoand

Column veur de NPS op Radio 1, oetzeundn op den 4n meert 1996.

Ne moand laank andacht veur t dialekt. Veur n echtn platproater nen hemmel op eerd. Mer loat ik miene sterke veurleefde veur de modersproak noe eerst s biejzieds schoevn en zuver en alleen noar t gebeurn op zich kiekn.

Wel zol dat noe bedacht hebn: *Meert Dialektmoand...* en met wat veur ne

bedoling? Wat is der toch mis met t dialekt, um der ne hele moand oaver te disseln? Woar is dee keunstmoatige andacht veur neudig? Woarum wördt iets alledaags as oonze sproak as iets biejsönders bracht, iets wa'j zoln mötn koestern as nen knuffelbeer van nen platofiel? Is dialekt nich zoo oald as t leavn zölf? Nog veur de Babylo-niese sproakverwarring wördn der a alderhaande dialekt n sprökn. Toch möt der op zien meenst een reedn wean woarum at der zoiets besteet as *Meert Dialektmoand...*

Wocht s efn: bint t nich de oetgeavers van de beuk in de eegn sproak dee't naar gedoan bint op dee andacht? t Is toch wa ne mirakels mooie geleege-nheid um t een en t aan in de eegn sproak te publiceern? Of bint ut de dialekt-mafiosi, dee't weer s op kraampachtige wieze de eer zoo leve modersproak weelt promootn? Of nog slimmer: is dit ut zoovölste probeern um oons culturele earfgood te bewaarn?

Loat ik nich te völ galn, dat lig miej as rechtschaapn tukker ok weer nich echt, want ze bint der in Tweante toch mer wät drok met in meert, de verschilnde dialektkringn, zooas n Kreenk vuur de Twentse Sproak den in n weenkelbedrief in Eanske n deel van de tweede etage hef inricht met oondermeer ne Tweantse stamtoafel. Doar zölt de komnde tied schrievers in de eegn sproak anschoevn... RTV Oost geet TV-programma's maakn roond de verschilnde dialekt n in Oaveriessel...

Um kort te goan: der wördt an alle kaantn onmeundig völ tied en meute in de modersproak stökn. t Dialekt zit de leste tied weer in de lift en deur zunne moand meert met al dee aktiviteitn wördt dat nog s extra benoadrukt. Prachtig toch?

t Dialekt is in beweging en zoo heurt t ok! Dialekt is nich alleen iets van oonze veuroalders, t heurt nich bie

de folklore. t Is n weaznlik oonder-deel van oonze cultuur rechtevoort. Kiek mer s noar de dialektmuziek, woar bands as Boh Foi Toch, Höllen-boer en Rowwen Hèze van zich loat heurn. En zoolang at ik in Eanske op stroat nog jeugdige allochtoon Tweants plat heur proatn is der met t dialekt niks mis.

Veur miej is meert nich *de dialekt-moand*, mer 1996 ut dialektjoar.

Trouwns net as 1997, 1998, 1999... Goodgoan!

Bennie Sieverink Plat - middel of doel

Ik las n artikel woar at auteurs in wördn vraagd wat ze bezeeln um in dialekt te schrievn. Veur een den gen dialekt keant is dat ne begriepelike vraag. Hee mag der van oet goan dat een den in t plat schrif dat ok in t Hollaands kan. Umgekeerd zal num an Harry Mulisch vroagn woarum hee *De Aanslag* nich in t Jordanees hef schrevn.

Jonge Hollaandse filmmakers hebt kortns nen film in t Engels opnöm n omdat ze doarmet n breder publiek weelt trekn. Nen Engelsn regisseur veun dat naar onverstaandig. t Döt volgsn um ofbrök an de oorsproonke-likheid en doarmet an de kracht van n film. Hollaandse filmmakers in Amerika hebt dan ok benaamd succes met aktiefilms. Deank mer an *Speed* van Jan de Bont en *Showgirls* van Paul Verhoeven. An dat leste spekta-kel komt hoast helemoals gen oonder-titeling te pas. n Vrömd woord is dat trouwns, oondertiteling.

'He was awfully dressed, it was no smoking that he wore.' Joa, lach der mar um. Gelukkig is de *Dutch pop-scene* noe ok tot t inzicht kömn dat t net zoo good in de 'moerstaal' kan. *True love, that's a wonder* en *You're a*

beautiful girl is Engels dat op de middelbare school misschien nog good wördt reknd mar in Engelaand en Amerika neargns op slöt. Dat gif weerldhits as *Little green bag* en *My belle amie* doarenteegn extra glaans. Zölfs n teks kon de muziek nich vermaln.

In t communiceern is de taal t middel en nooit t doel. Nums zal Danny Kaye kwoalik nemn dat e in t Engels oaver Kopenhaagn zung of Benny Nijman dat e dat nich in t Limburgs hef doan oaver Maastricht. Rowwen Hèze bezeenk de Peel wål in t Limburgs. Alle drie verdeent ze bewoondering, want alle drie hoaldt ze de taal an woar at ze zölf t meest eagn met bunt. Doarum is der mar ene goo anleiding um t plat te gebroekn: a'j t better in t plat könt as in t Hollaands.

Toch bunt der nog wa twee motieven te bedeankn. t Eerste is da'j as schriever bang bunt um aans deur de maand te valn as tweede garnituur, mar dat doo'j dan in t plat net zoo good. t Tweede motief is um t plat te propageern. Dat leste was veur leu as Plegt, Vloedbelt en Gigengack hoog-oet biezzaak. De drie geneumdn hadn boavnal de gave dat ze mooi konn verteln. Alleen wusn ze in t plat ere verhaaln nog wat met te geavn dat in t Hollaands verleurn zol goan.

To be or not to be is hier nich de kwestie. t Geet der um honne sproak zich t beste leent veur t oaverbrengn van de boschop.

Bennie Sieverink Zoo good as nich gebroekt

n Paar hoge Noorn of nen compleetn Winkler Prins? Nee, ik bedool t gebroek van t plat in adverteansies. Iej least t alleen mangs oonder de rubriek felicitaties: *De baas wördt viefstig joar, n borrel steet kloar of Waart oe, Jos V. mag noe ok op n motor* as Jos V. onverwochtns zol slaagn veur zien motorriedbewies.

Völ funktioneler zol t plat könn wean in kontaktadverteansies: *UT-student oet Haarlem zöch ne krekke, vlotte deern um saamn de omgeving te verkenn*. Zoonder extra weurde is t voort kloar dat disn student geern plat döt.

Ok in de rubriek *Landbouw en vee-teelt* zo'j nooit s wat in t plat antrefn. Der wördt 'vaarzen' en 'hooi' anbeudn. Toch zölt leu dee't der verlet an hebt meesttieds vraghn wat dee stearkn of dat heui möt kostn. As der ne regionale 06-lien bestön met vrag en anbod van agrariese produktn dan zoln völ adverteansies in t plat wean insprökn.

t Tweants hef as schriefftaal genne traditie. *De Tanke* steet der in t Hollaands op n gevelsteen van de oalde boerderiej op n Taanknberg. Dat is makkelik veur de toeristn oet t westn, mar ok veur de leu hier, zoo schient ut. t Meestpart veendt t plat lastig um te leazn, en a heelndal um te schrievn. Ne eendudige schriefwieze rekt nich wieder as de nienduur. Der is wat veur te zegn um DNT nich meer in druk mar op CD te loatn verschienn. Of op video met sprekkers in flitsnde clips. Dat zol helemoal pasn bij DE NIEJE TIED.

IN EN OAVER T PLAT

Nieje oetgaavn, meest van n 1n juli 1995 töt an n 1n maart 1996, deels noar opgoav van de Overijsselse Bibliotheekdienst. A'j hieroaver luk meer wetn weelt, kö'j de Bibliofoon beln op nummer 06-9394 (75 ceant de minuut).

In druk

- Bernd Diebner/ Rudolf Lehr (red.), *Deutsche Mundarten an der Wende?* Met in t plat o.a. Henk Krosenbrink, Henk Lettink en Jo ter Linde-Duenk. Rhein-Neckar-Zeitung, Heidelberg. ISBN 3 929295 18 0
- Leo Faes, *Bram Beer is oet de tied*. 'Keenderbeukske' (meer hieroaver in KORT EKEURD). Van de Berg/V&D, Eanske. Gin ISBN
- Gerhard (= Gerard Umland), *Geruchten*. Korte verhaaln oet Wenters. SDO, Aaltn. ISBN 90 75053 04 5
- Toon Helmes, *Etten en de rooien Bouwman* (1). Beeldverhaaln oaver Jan Bouwman oet Etn, met dialoogn in t plat. Gin ISBN
- Kock, Gerard, *Vinkwijk*. Van Vinkkop tot Vinkebruuk. Hoab, Dörrekum.
- J.A. Kottink, *De gesprökn sprook van Geester / Oetsprook, schrifwies, grammatika, sprookeegnheid, gezeegdes, spreukn, losse veteelsels*. Eign beheer.
- Jan Nales, *Poëzie in een zeskant*. Gedichtn in t plat van Grolle, bew. deur Harrie Blanken. Oudheidkundige Vereniging, Grolle. ISBN 90 801225 3 X
- Herman Peppelman, *Wederwaardigheden met Dolf uut 't Dennengoor* (1). Verhaaln oaver Dolf Spekschoor (den streuper Drikkus ter Maat) oet de joarn '50. Eign beheer, Westndorp. Gin ISBN.
- B. Weeink (m.m.v. A.H.G. Schaars), *'t Eibargs plat op de riego / 'n verzameling woorden en oetdrukkingen oet de gemeente Eibarge*. Staring Instituut, Dörrekum. ISBN 90 73667 23 2

Op CD

- Hiddink & Schreurs, *Soms/mangs*. DMPCD 999
- *Twente Plat 2. De boel op 'n biester*. Ivory ITD 20.125
- Voartse Boys, *12 1/2 jaar*. Oet Dedemsvaart. Klim KCD 2
- De Wildkampers, *Skeelr'n, skaets'n en schuinmarcheer'n*. PB 52

Op CC

- Gerard Rutger Buisman, *Mak stoete pikken...* Leedkes in t plat oet t noordwestn van Oaveriessel. PB 71

De natuurlikste zaak van Nederland

n Natuurweenkel hef biologies verbouwde greunte van de
koalde groond: tuffel, boeskool, sload, en wat nich al.
Wieders he'w ok zuvel, eier, stoet, fruit, vegetariese
produkt, nōtn en zuudvrucht, keurne, pasta's,
koffie en thee, kruudn, vleis en sneaigood.

De Natuurwinkel

Korte Hoksebargerstroat 29, 7511 JV Eanske
Telefoon 053-4317099

Ok in Almelo, Deavnter en Zwol

Terug naar de groat van de muziek met

TRIOOO

Rake tekstn in t plat
(ok bekeand oet De Nije Tied)

Fred van de Ven (074-2914675), Harm Braam (053-4310177)
en René Vrieler (053-4302112)

**t Geet der of
as ze t an goat!**

**Wet iej
wat de leu in
West Nederlaand
schöört?**

OOSTNEDERLAND
ZORGVERZEKERAAR